

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1997-1998

18 november 1997

ONTWERP VAN DECREET

**houdende goedkeuring van de interregionale kaderovereenkomst voor samenwerking
tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten enerzijds, en de Mercado Común del Sur
(MERCOSUR) en zijn deelnemende staten, anderzijds,
ondertekend in Madrid op 15 december 1995**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden
uitgebracht door de heer Jacques Laverge**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Jef Sleenckx.

Vaste leden : de heren Leo Cannaerts, Paul Deprez, Freddy Sarens, Herman Suykerbuyk, Hugo Van Rompaey ;

de heren Karel De Gucht, Jacques Laverge, Stefaan Plateau ;

de heren Fred Dielens, Patrick Hostekint, Jef Sleenckx ;

de heren Luk Van Nieuwenhuysen, Karim Van Overmeire ;

de heer Paul Van Grembergen ;

mevrouw Cecile Verwimp-Sillis.

Plaatsvervangers :

de heren Jan Béghin, Herman Candries, Paul Dumez, Jef Van Looy, Johan Weyts ;

de heren Jacques Devolder, Jaak Gabriels, Didier Ramoudt ;

de heer Jacques Timmermans, mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh, de heer Tuur Van Wallendael ;

de heren Christian Verougstraete, Emiel Verrijken ;

mevrouw Nelly Maes ;

de heer Johan Malcorps.

Zie :

745 (1996-1997)

– Nr. 1 : Ontwerp van decreet

INHOUDSOPGAVE

Blz.

I. Inleidende uiteenzetting door de heer Luc Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie	4
I.1 Algemene situering	4
I.2 De betrekkingen tussen de Europese Gemeenschap en Mercosur	4
A. Algemeen politiek en macro-economisch belang	4
B. Handelsstromen	4
C. Investeringsstromen	5
D. Samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en Mercosur	5
I.3 Het interregionaal kaderakkoord tussen de EG en de Mercosur	5
A. Totstandkoming, grondslagen en institutionele structuur	5
B. Handel	6
C. Samenwerking	6
I.4 De goedkeuringsprocedure	6
II. Algemene bespreking	7
II.1 Verhouding van de Mercosur-kaderovereenkomst tot de kaderovereenkomst met Chili	7
II.2 Algemeen dan wel specifiek intern-Belgisch samenwerkingsakkoord	8
II.3 Dominantie van het economisch gegeven	9
II.4 Aandacht voor de mensenrechten	10
II.5 De problematiek van de inheemse volkeren	11
II.6 Versterking van het democratisch feit in Zuid-Amerika vanuit de culturele verbondenheid met Europa	11
II.7 Gezamenlijke strijd tegen de drugs	12
III. Stemmingen	12
III.1 Stemming over de artikelen	12
III.2 Eindstemming	12

DAMES EN HEREN,

Op de bijeenkomst van de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden van woensdag 15 oktober 1997 werd het ontwerp van decreet houdende goedkeuring van de interregionale kaderovereenkomst voor samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten enerzijds, en de Mercado Común del Sur (MERCOSUR) en zijn deelnemende staten, anderzijds, ondertekend in Madrid op 15 december 1995 besproken en goedgekeurd.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE HEER LUC VAN DEN BRANDE, MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID, EUROPESE AANGELEGENHEDEN, WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE

I.1 Algemene situering

De Mercado Común del Sur (Mercosur, of Mercosul in het Portugees) werd op 26 maart 1991 in Asuncion opgericht door Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay, en trad in werking in november 1991. Chili sloot zich op 1 oktober 1996 als geassocieerd lid aan bij de Mercosur.

In eerste instantie streeft de Mercosur naar een versterking van het concurrentievermogen van zijn leden vis à vis de groeiende mondialisering van de economische en commerciële stromen. De invoering van een douane-unie op 1 januari 1995 vormde hiertoe een eerste belangrijke aanzet.

Het actieterrein van de Mercosur is echter niet beperkt tot de handel in ruime zin, maar omvat daarnaast ook thema's zoals fiscale en monetaire beleidsmaatregelen, industrieel en technologisch beleid, landbouwbeleid, en de coördinatie van macro-economische maatregelen.

1 Het NAFTA-handelsakkoord werd ondertekend op 17 december 1992 en voorziet in een geleidelijke afbouw van de meeste tarieven, douanerechten en andere handelsbelemmerende maatregelen (waarvan sommige met onmiddellijke ingang, andere gaande tot over een periode van 15 jaar) tussen de drie deelnemende staten: Canada, de Verenigde Staten en Mexico. Bij zijn voltooiing zou het akkoord de facto moeten leiden tot een vrijhandelsblok tussen de drie staten. Het NAFTA-akkoord is gebaseerd op een reeds in 1988 afgesloten vrijhandelsakkoord tussen de VS en Canada. In essentie werd dit bestaande akkoord, via de NAFTA-overeenkomst uitgebreid tot Mexico. De wetgevende vergaderingen van de

I.2 De betrekkingen tussen de Europese Gemeenschap en Mercosur

A. Algemeen politiek en macro-economisch belang

Al vanaf het begin werd door de Europese Gemeenschap steun geboden aan de totstandkoming van de politieke en economische integratie van de vier Mercosur-landen. Met een bevolking van iets meer dan 200 miljoen mensen (d.w.z. ongeveer 45% van de bevolking van geheel Zuid-Amerika), en een BBP van meer dan 600 miljard US\$, bekleedt de Mercosur immers een vierde plaats op de wereldranglijst van de grote economische blokken na de NAFTA (North American Free Trade Agreement¹), de Europese Unie en Japan. Het gaat hier bovendien over landen met een markteconomie, die beschikken over enorme natuurlijke rijkdommen, een aanzienlijk groeipotentieel, en een immer stijgende vraag naar zowel consumptiegoederen als kapitaal.

De Mercosur van zijn kant, heeft eveneens baat bij een intense samenwerking met en steun vanwege de Europese Unie. Op politiek vlak hopen de vier Mercosur-lidstaten op ondersteuning vanwege de Europese Gemeenschap bij de verdere democratisering, en bij de integratie van hun economieën. Terwijl, omgekeerd, de Europese Gemeenschap op economisch vlak een bijzonder aantrekkelijke markt is voor de producten van de Mercosur.

B. Handelsstromen

De Europese Gemeenschap vormt traditioneel de eerste handelspartner van de Mercosur; goed voor 26% van het totale handelsverkeer. De uitvoer van de Europese Gemeenschap naar de Mercosur,

drie betrokken landen ratificeerden het akkoord in 1993, zodat het vanaf 1 januari 1994 in werking kon treden. Naar aanleiding van een topontmoeting van 34 politieke leiders van het Amerikaans continent ("Summit of the Americas" - 9-11 december 1994) die plaats vond op uitnodiging van VS-president Bill Clinton, werd aangekondigd dat de VS, Canada en Mexico er principieel mee instemden om Chili toe te laten tot het NAFTA-lidmaatschap. Ook werd een principiële akkoord bereikt om via tweejaarlijkse topontmoetingen de bestaande regionale handelsorganisaties tegen het jaar 2005 geleidelijk te integreren tot één "Free Trade Area of the Americas (FTAA)". Hierbij dient overigens opgemerkt dat ook tussen Chili en Mexico reeds een vrijhandelsakkoord was gesloten in september 1991 (Vrijhandelsverdrag van Santiago), dat in werking trad in januari 1992, en dat voorzag in een jaarlijkse vermindering van de tarieven met 10%.

anderzijds, is vanaf 1990 zo sterk gestegen - alleen al in de periode 1992-1993 was er een stijging met 40% - dat de Mercosur door de Europese exporteurs als meest dynamische markt wordt erkend. De interesse van het Europese bedrijfsleven voor deze Zuid-Amerikaanse markt is dan ook navolgend groot.

C. Investeringsstromen

De Europese Gemeenschap is de eerste buitenlandse investeerder in de Mercosur-landen. In 1990 bijvoorbeeld, kwamen 48% van de directe buitenlandse investeringen in de Mercosur uit de EG, tegen 42% uit de Verenigde Staten. De sinds 1988 ingezette privatiseringsbeweging in de landen die de Mercosur vormen, wordt door de buitenlandse investeerders ten zeerste gewaardeerd.

D. Samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en Mercosur

De Europese Unie voerde als eerste op ministerieel niveau een informele politieke dialoog met de Mercosur. De Europese Commissie en de vertegenwoordigers van de Mercosur tekenden op 29 mei 1992 een interinstitutioneel kaderakkoord² om hun betrekkingen te stroomlijnen en een kader te scheppen voor de uitwisseling van knowhow inzake regionale integratie.

In het kader van haar ontwikkelingsbeleid ondersteunde de Gemeenschap met een bedrag van 17 miljoen ecu de overdracht van ervaringen op het gebied van integratie in sleutelsectoren zoals de landbouw, de douanereggeving en de harmonisa-

tie van technische normen. Er bestaat ook een Europese ondersteuning voor de culturele toename tot de Mercosurlanden en samenwerkingsprogramma's op academisch gebied.

De hulp van de Gemeenschap en haar lidstaten aan de Mercosur-landen (goed voor circa 270 miljoen ecu) besloeg voor het jaar 1992 maar liefst 42% van de door deze landen ontvangen officiële ontwikkelingshulp.

I.3 Het interregionaal kaderakkoord tussen de EG en de Mercosur

A. Totstandkoming, grondslagen en institutionele structuur

Van bij het ontstaan van de Mercosur hebben er nauwe contacten bestaan tussen de Europese Gemeenschap en de Mercosur. Vanaf 1992 werden halfjaarlijkse bijeenkomsten belegd ter bevordering van de dialoog en de samenwerking tussen de beide handelsblokken. Vanaf 1994 werd van beide kanten uit de nood gevoeld om nauwer te gaan samenwerken. Einde 1994 werd dientengevolge vanuit de Europese Gemeenschap geopteerd voor de totstandbrenging van een interregionaal associatieverband tussen de EG en de Mercosur³. Gelet op het toen veeleer prille bestaan en de nog onvolkomen structuur van de Mercosur werd voorgesteld om stapsgewijze tot een associatie te komen.

Als tussenstap naar een globaal partnerschap werd geopteerd voor het sluiten van een interregionale kaderovereenkomst inzake samenwerking op handels- en economisch gebied, evenals samenwerking inzake integratie⁴.

² Dit akkoord maakte deel uit van een ruimere tussentijdse beleidsherziening ten aanzien van de landen van Latijns-Amerika. Sedert midden de jaren zeventig heeft de Europese Gemeenschap nauwelijks nog klassieke handelsakkoorden gesloten met staten buiten Europa die niet onder de ontwikkelingsassociatie vielen, maar slechts zogenaamde samenwerkingsakkoorden. In overeenstemming hiermee vernieuwde de Europese Gemeenschap aan het begin van de jaren negentig al haar verdragen met Latijns-Amerika. Vanaf einde 1990 kwamen achtereenvolgens dergelijke samenwerkingsovereenkomsten tot stand met Argentinië, Chili, Uruguay en Brazilië. Ook vernieuwde de EG haar overeenkomsten met de landen van twee regionale economische organisaties. Zo met de landen van het Andespact (Bolivië, Ecuador, Colombia, Peru en Venezuela), en met de landen van de Centraal Amerikaanse Gemeenschappelijke Markt (Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua en Panama). In het licht van de toen nog zeer prille democratisering in Latijns-Amerika dient erop gewezen dat nagenoeg al deze akkoorden openen met een bepaling luidens dewelke de wederzijdse relaties zijn gegrondvest op het respect

voor de democratie en de mensenrechten. Deze bepaling is later ook ingevoegd in de akkoorden met andere landen, en in de Conventie van Lomé.

³ Op 22 december 1994 vond in Brussel de ondertekening plaats van een "Plechtige gezamenlijke verklaring tussen de Raad van de Europese Unie en de Commissie enerzijds en de lidstaten van de Mercosur anderzijds". Daarin werd, naar aanleiding van de conclusies van de Europese Raden van Korfoe [Bull. EU 6-1994, punt I.20] en Essen [Bull. EU 12-1994, punt I.19], en de mededeling van de Commissie m.b.t. de versterking van het beleid van de Europese Unie ten opzichte van Mercosur [COM (94) 428 - Bull. EU 10-1994, punt I.3.51], door de Raad en de Commissie enerzijds en de lidstaten van de Mercosur anderzijds, de wens bevestigd om te komen tot een interregionale associatie. Zie PB C 377 van 31.12.1994.

⁴ Verdragsartikel 2.

Dit akkoord heeft een geregelde politieke dialoog tussen de Mercosur en de Europese Unie geïntroduceerd, die zowel bilaterale als multilaterale thema's tot voorwerp zal hebben. De eerbiediging van de democratische beginselen en van de fundamentele mensenrechten, zoals weergegeven in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, vormen eveneens een essentieel onderdeel van de overeenkomst⁵.

Om de samenwerking vorm te geven, bevat het akkoord bepalingen over :

- de economische samenwerking inzake technologie, leefmilieu, energie en telecommunicatie ;
- samenwerking op het gebied van de handel ;
- interinstitutionele samenwerking ;
- samenwerking op het gebied van vorming, opvoeding, communicatie, informatie, cultuur en de strijd tegen de drugs.

Zoals hoger gezegd wordt ook een geregelde politieke dialoog ingesteld⁶. Een ministeriële dialoog zal meer bepaald plaatsvinden binnen de bij artikel 25 ingestelde Samenwerkingsraad of in andere, in onderlinge overeenstemming aan te wijzen fora op hetzelfde niveau.

B. Handel

Er wordt beoogd het onderlinge handelsverkeer te bevorderen ter voorbereiding van een latere geleidelijke en wederkerige liberalisering. Tevens wordt gestreefd naar het scheppen van de voorwaarden waaronder een interregionale associatie kan worden totstandgebracht, met inachtneming van de beginselen van de Wereld Handelsorganisatie⁷.

C. Samenwerking

In het akkoord stellen de partijen een aantal economische basisdoelstellingen voorop, waaronder : groei van hun economieën, versterking van hun internationale concurrentiepositie, verhoging van hun respectieve levensstandaard, bevorderen van de werkgelegenheid⁸.

De samenwerking die hiertoe wordt opgezet zal gericht zijn op alle sectoren, waarbij rekening zal worden gehouden met het behoud van het milieu en het ecologisch evenwicht, én met de bevordering van de fundamentele sociale rechten. Specifieke vormen van samenwerking die in het akkoord worden vermeld zijn : de samenwerking tussen bedrijven (met speciale aandacht voor de KMO's), de samenwerking op energiegebied, op het gebied van vervoer, op het gebied van wetenschap en technologie, op het gebied van telecommunicatie en informatietechnologie, en de samenwerking op het gebied van de bescherming van het milieu⁹.

In het akkoord staat ook specifiek vermeld dat er zal worden samengewerkt tussen de instellingen en rond de versterking van de integratie. Ook de voorlichting en het onderwijs over regionale integratie en de coördinatie en de intensifiëring van de inspanningen in de strijd tegen de drugshandel en de gevolgen ervan komen aan bod¹⁰.

In institutioneel opzicht wordt er dus een, hoger reeds vermelde, Samenwerkingsraad opgericht, die toezicht zal houden op de uitvoering van de overeenkomst en die op ministerieel niveau regelmatig zal bijeenkomen. De Gemengde Samenwerkingscommissie zal de Samenwerkingsraad bijstaan in de vervulling van zijn taken. De Samenwerkingsraad is ook bij machte andere organen op te richten¹¹.

I.4 De goedkeuringsprocedure

De nu voorliggende interregionale kaderovereenkomst met de Mercosur werd door de Werkgroep Gemengde Verdragen¹² - opgericht door de Interministeriële Conferentie voor het Buitenlands Beleid - op zijn bijeenkomst van 5 december 1995 gekwalificeerd als een verdrag met een dubbel gemengd karakter.

Vooreerst omdat het verdrag een groot aantal materies behandelt waarvoor geen bevoegdheidsopdracht van de lidstaten naar de Europese Gemeenschap bestaat, zodat het hier geen exclusieve EG-aangelegenheid kan zijn. Zowel de EG

⁵ Verdragspreambule en artikel 1 van het verdrag.

⁶ Verdragsartikel 3.

⁷ Verdragsartikel 4.

⁸ Verdragsartikel 10.

⁹ Verdragsartikelen 11-17.

¹⁰ Verdragsartikelen 18-22.

¹¹ Verdragsartikelen 25-28.

als de lidstaten moeten de kaderovereenkomst derhalve goedkeuren. België heeft als lidstaat van de Europese Gemeenschap deze overeenkomst op 15 december 1995 dan ook mee ondertekend in Madrid, mede namens de gemeenschappen en gewesten.

Tweedens heeft dit akkoord ook op intern Belgisch vlak een gemengd karakter. De bepalingen inzake wetenschappen en technologie, leefmilieu en cultuur, vorming en opvoeding bijvoorbeeld, vallen onder de bevoegdheid van de deelstaten, zodat zowel voor de ondertekening als voor de ratificatie door België de toestemming en de instemming vereist is van respectievelijk de gemeenschaps- en gewestregeringen en de gemeenschaps- en gewestparlementen.

Aangezien gemengde verdragen krachtens artikel 167, §3, van de Grondwet eerst gevolg hebben nadat zij de instemming van de bevoegde parlementen gekregen hebben, zal deze interregionale kaderovereenkomst voor samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten enerzijds, en de Mercado Común del Sur (MERCOSUR) en zijn deelnemende staten anderzijds, dus ook door het Vlaams Parlement goedgekeurd moeten worden vooraleer zij in werking zal kunnen treden.

Dienovereenkomstig verzoekt de minister-president de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden dit ontwerp van instemmingsdecreet te willen goedkeuren.

II. ALGEMENE BESPREKING

II.1 Verhouding van de Mercosur-kaderovereenkomst tot de kaderovereenkomst met Chili

De heer Jacques Laverge, hierin bijgetreden door de heer Stefaan Platteau, laat ten gronde opmerken dat op de stand van zaken van nog door de

commissie te behandelen verdragen ook een ontwerp van decreet houdende goedkeuring van de kaderovereenkomst voor samenwerking ter voorbereiding van een associatie van politieke en economische aard tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten enerzijds en de republiek Chili anderzijds als einddoel, en bijlage, ondertekend in Florence op 21 juni 1996¹³, voorkomt. Op basis van de combinatie van dit gegeven met de verklaring van de minister-president luidens dewelke Chili zich op 1 oktober 1996 bij de Mercosur aansloot, komt de heer Laverge tot een enigszins bevreemdende chronologie van de feiten.

Zo is het minstens bizar dat, slechts een drietal maanden voor de toetreding van Chili tot de Mercosur, nog een apart verdrag wordt ondertekend tussen de EU en haar lidstaten enerzijds en Chili anderzijds. Verondersteld mag worden dat de beide betrokken partijen toch moeten geweten hebben van het aanstaande Mercosur-lidmaatschap. Vooral van de kant van de Europese Gemeenschap komt het de spreker bevreemdend over dat men dan toch nog de nood bleek te voelen aan een aparte kaderovereenkomst met Chili. Het ware volgens hem logischer geweest als men de nu voorliggende kaderovereenkomst van 15 december 1995 automatisch zou hebben uitgebreid tot het nieuwe Mercosur-lid, in casu Chili. Dit des te meer aangezien, prima facie, de beide genoemde documenten wel bijzonder sterke overeenkomsten vertonen.

Nog afgezien van de vraag naar zin of onzin van een dergelijk apparent "dubbelgebruik", stelt zich vooral de vraag naar eventuele overlappingsen tussen de beide verdragsrechtelijke instrumenten. Van de minister-president had de heer Jacques Laverge dan ook graag vernomen hoe de beide akkoorden precies met elkaar interageren.

¹² De kwalificatie van een verdrag als zijnde van "gemengde", dan wel van "exclusieve" aard is een centraal gegeven voor de behandeling ervan. Deze taak komt in beginsel toe aan de IMCBB, die deze opdracht echter gedelegeerd heeft naar de "Werkgroep Gemengde Verdragen". Formeel gesproken is het nog steeds de IMCBB die het definitieve beslissingsrecht heeft, aangezien zij de knoop doorhakt in geval er binnen de werkgroep geen akkoord zou kunnen bereikt worden. Ingeval echter geen van de in de werkgroep betrokken partijen binnen een welbepaalde termijn het proces-verbaal van

een werkgroepbespreking aanvecht, wordt de IMCBB geacht haar goedkeuring te hebben gehecht aan de werkgroepbeslissingen. Binnen de werkgroep heerst in die mate een consensuscultuur dat de IMCBB tot op heden nog nooit is moeten tussenkomen om een betwisting te beslechten. De sterkste betwistingen die tot op heden binnen de Werkgroep Gemengde Verdragen optraden speelden zich af tussen federale departementen onderling.

¹³ Stuk 743 (1996-1997) - Nr. 1, van 4 augustus 1997.

De minister-president preciseert dat het specifieke akkoord met Chili wel degelijk nuttig en nodig is, en nog geruime tijd zijn volle gewicht en betekenis zal behouden, en wel omdat Chili in oktober 1996 slechts als geassocieerd lid is toegetreden tot de Mercosur. Dit houdt meer in het bijzonder in dat Chili op termijn wel een vrijhandelszone¹⁴ zal vormen met de "gewone" leden van de Mercosur, maar geen douane-unie, wat de andere leden onderling wél beogen. Bovendien zal deze vrijhandelszone slechts stapsgewijze ingevoerd worden. Voor bepaalde tarieven en heffingen zal ze zelfs pas in het jaar 2006 volledig gerealiseerd zijn.

Maar anderzijds kan de minister-president zich wel inzoverre in de opmerking van de spreker terugvinden, dat een aantal argumenten die inzake de Mercosur-kaderovereenkomst werden naar voor geschoven, mutatis mutandis ook valabel zijn voor het genoemde akkoord met Chili.

II.2 Algemeen dan wel specifiek intern-Belgisch samenwerkingsakkoord

Mevrouw Nelly Maes vestigt de aandacht van de commissieleden op een enigszins bevreemdend onderdeel van de memorie van toelichting, met name daar waar gehandeld wordt over het advies dat de Raad van State in deze uitbracht¹⁵. Zij laat tevens opmerken dat een identieke passage ook voorkomt in de memorie van toelichting bij het hoger reeds genoemde ontwerp van decreet tot goedkeuring van de kaderovereenkomst tussen de EU en haar lidstaten enerzijds, en Chili anderzijds¹⁶, enkel de datum van het advies van de Raad van State waarnaar wordt verwezen, verschilt. De kwetsieuze passage/zin luidt *"Voor wat betreft de opmerking van de Raad van State omtrent de ondertekening van een samenwerkingsakkoord moet worden opgemerkt dat terzake reeds een samenwerkingsakkoord bestaat, aangezien de besluitvorming voor wat het standpunt van België betreft binnen de door het verdrag in het leven geroepen organen, de regels volgt vervat in het Samenwerkingsakkoord tussen de federale staat, de*

gemeenschappen en de gewesten en het verenigd college van de gemeenschappelijke gemeenschapscommissie, met betrekking tot de vertegenwoordiging van het koninkrijk België in de ministerraad van de Europese Unie, ondertekend in Brussel op 8 maart 1994". Mevrouw Maes had van de minister-president graag vernomen wat de regering precies bedoelt met deze, op het eerste zicht, nogal sibilijnse uitspraak, of met andere woorden, welke kritiek van de Raad van State de regering hiermee wil weerleggen.

Uit het betreffende advies van de Raad van State¹⁷ meent mevrouw Nelly Maes meer precies nog te mogen afleiden dat deze instantie ervan uitgaat dat er maar echte inhoudelijke draagwijdte kan worden gegeven aan dit verdrag *"wanneer over de vertegenwoordiging van België in die (bij het verdrag opgerichte) gemeenschappelijke overlegorganen, over de procedure in verband met de standpuntbepaling en met de in die gemeenschappelijke overlegorganen bij gebrek aan consensus aan te nemen houding een (intern-Belgisch) samenwerkingsakkoord is gesloten"*. Daar waar de regering er van uit lijkt te gaan dat een algemeen samenwerkingsakkoord voldoende is, lijkt de Raad van State er hier dus op aan te dringen dat er een specifiek samenwerkingsakkoord zou worden afgesloten. Van de minister-president wenst mevrouw Maes dan ook te vernemen of deze interpretatie klopt.

De minister-president verduidelijkt dat de Raad van State inderdaad heeft willen suggereren dat er een nieuw en apart samenwerkingsakkoord tussen de federale staat en de gemeenschappen en gewesten zou moeten worden gesloten om de vertegenwoordiging van België te regelen in de samenwerkingsraad die bij dit verdrag wordt opgericht en als orgaan tot sturing en invulling van dit verdrag zal fungeren. De Vlaamse regering heeft gemeend daar niet op te kunnen ingaan omwille van twee redenen. Enerzijds is er immers reeds een zeer degelijk functionerend algemeen samenwerkingsakkoord met betrekking tot de vertegenwoordiging en de standpuntbepaling van België in de organen van de Europese Unie¹⁸, dat op perfect analoge

14 Zowel een vrijhandelszone als een douane-unie zijn vormen van economische integratie. In een vrijhandelszone worden tussen de deelnemende landen onderling geen invoerrechten of andere tarieven meer gehanteerd (geen "binnentarieven" meer), en hanteert elke lidstaat tegenover derde landen een eigen tarief (afwezigheid van een "gemeenschappelijk buitentarief"). In een douane-unie daarentegen, zijn er tussen de deelnemende staten geen binnentarieven meer, en is er een gemeenschappelijk (geünificeerd) buitentarief tegenover derde landen.

15 Stuk 745 (1996-1997) - Nr. 1, p. 7, linkerkolom, punt 6 "Advies van de Raad van State".

16 Stuk 743 (1996-1997) - Nr. 1, pagina 6, rechterkolom, punt 4 "Advies Raad van State".

17 Advies L. 26.259/1 van de eerste kamer van de afdeling wetgeving van de Raad van State, van 22 mei 1997. Stuk 745 (1996-1997) - Nr. 1, pp. 14-16.

18 Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, met betrekking tot de vertegenwoordiging van het koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie, ondertekend te Brussel op 8 maart 1994, B.S. 17/11/94.

wijze ook kan worden toegepast op de organen die worden opgericht door het voorliggende akkoord met de Mercosur. Anderzijds is het vanuit louter pragmatisch oogpunt ook bijna onmogelijk om de Raad van State in deze te volgen. Want dan zou er immers verdrag per verdrag, akkoord per akkoord telkens een nieuw samenwerkingsakkoord moeten worden afgesloten. Het valt licht te begrijpen dat een dergelijke inflatie aan samenwerkingsakkoorden niet nuttig, noch wenselijk wordt geacht. Daarom werd de optie gelicht om te werken langs het bestaande algemene afsprakengegeven, hetgeen tot een optimale eenduidigheid moet leiden.

De minister-president laat hierbij overigens wel opmerken dat Vlaanderen zich niet ten eeuwigen dage verplicht acht om deze gedragslijn aan te houden. Mochten er in de toekomst dysfuncties optreden inzake de toepassing van het algemene samenwerkingsakkoord, of mochten specifieke omstandigheden een afwijking hiervan legitimeren, dan acht Vlaanderen zich gerechtigd om (het gebruik van) dit algemene afsprakenkader te evalueren en te herbekijken.

II.3 Dominantie van het economisch gegeven

Mevrouw Cecile Verwimp-Sillis merkt op dat reeds in de verdragspreambule de nadruk wordt gelegd op een geleidelijke en wederkerige liberalisering van het gehele handelsverkeer tussen de twee betrokken regio's. Voor de spreekster is het onaanvaardbaar dat men tot een dergelijke verregaande liberalisering zou overgaan, zonder dat er sociale en milieucorrecties zouden worden aangebracht. De mogelijkheid om dergelijke correcties te introduceren vindt zij echter nergens in de overeenkomst geëxpliciteerd.

Daarenboven wordt in de bij het verdrag gevoegde briefwisseling¹⁹ gesteld dat, in afwachting van het integraal van kracht worden van het verdrag, de Europese Gemeenschap en de Mercosur voorlopig al de in de artikelen 4 tot 8 van titel II van de overeenkomst vermelde bepalingen over de handelssamenwerking zullen toepassen. Dit alles houdt dus in dat men, mocht de voorziene politieke samenwerking niet onmiddellijk van de grond komen, toch al een aanvang wil maken met de liberalise-

ring van de handelsbetrekkingen. Dit is voor mevrouw Verwimp-Sillis een bijzonder duidelijke indicatie van, enerzijds, het feit dat men wel degelijk van plan is om haast te zetten achter de vrijmaking van de handel, en anderzijds, dat de voorziene samenwerking op andere vlakken (zo o.a. op het gebied van milieu en technologie) in wezen maar van bijkomstige aard is.

De minister-president repliceert hierop dat dit inderdaad de eeuwige discussie is bij het afsluiten van alomvattende akkoorden met landen in ontwikkeling. Ook hier is er derhalve weer sprake van de noodzaak om tot een afweging te komen tussen de economische doelstellingen enerzijds, en een aantal andere waarden anderzijds. Deze andere waarden vormen dan, in de ruimste zin van het woord, sociale correcties op het principe van de vrijhandel.

De minister-president wenst er hierbij echter wel de aandacht op te vestigen dat men de effectiviteit van deze afweging enkel kan inschatten in een ietwat breder tijdsperspectief. Zo is ook de Europese Gemeenschap in den beginne ontstaan als een (vrijwel) louter economische groepering, en dit met name als een marktomvattende opvolger van de economisch succesvol gebleken, sectorspecifieke, Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). Pas met het verstrijken van de tijd, en na voldoende rijping van de geesten, is de EG haar werkingsdomein gradueel gaan uitbreiden tot domeinen die niet meer louter economisch zijn. En het is overigens pas sedert het Verdrag van Maastricht - waarbij de Europese Unie tot stand kwam - dat Europa ook expliciet het economische domein is gaan overstijgen, door naast de EG nog twee pijlers te gaan incorporeren (het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, en de samenwerking inzake justitie en binnenlandse zaken).

Men mag dus niet de vergissing begaan om de Mercosur te bekijken vanuit het perspectief van het reeds zeer ver gevorderde Europese-integratiemodel. De Mercosur bevindt zich bijlange nog niet in een fase die vergelijkbaar is met de EG/EU. Alleen al zijn institutionele uitwerking is nog verre van voltooid. Zo is er nog geen definitieve beslissing over de locatie van de zetel van de organisatie (waardoor men met een voorlopige zetel²⁰ werkt), terwijl ook de institutionele discussie nog helemaal niet is gevoerd, laat staan uitgeklaard.

¹⁹ Briefwisseling betreffende de voorlopige toepassing van sommige bepalingen van de interregionale kaderovereenkomst voor samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en haar lid-staten enerzijds, en de Mercado Común del Sur en zijn deelnemende staten anderzijds. Stuk 745 (1996-1997) - Nr.1, pp. 75-91.

²⁰ Het secretariaat van de Mercosur is voorlopig gevestigd in Montevideo - Uruguay.

In de huidige fase is volgens de minister-president een zekere economische eenzijdigheid derhalve nagenoeg onvermijdelijk. Zoals de historiek van de EG/EU aantoon, neemt de samenwerkingsgedachte nu eenmaal het snelst gestalte aan in de economische sectoren. Eenmaal dat deze economische integratie op gang komt, zullen ook andere vormen van integratie gemakkelijker van de grond komen. En het is in de loop van dat complexe proces dat de Mercosur zelf een begin van antwoord zal moeten formuleren op de genoemde problematiek.

De heer Karim Van Overmeire vindt het in dit licht bijzonder positief dat het voorliggende akkoord er een is dat tussen twee handelsblokken wordt afgesloten. Dit soort akkoord is immers inherent veel "evenwichtiger", of "gelijkwaardiger" dan de meeste handelsakkoorden die tot nog toe in deze commissie de revue passeerden. Die akkoorden tussen de Europese Unie aan de ene kant en een individueel land aan de andere kant, zijn immers bijna per definitie "uit balans". Tevens acht de heer Van Overmeire het loutere feit van het bestaan van de samenwerking binnen Mercosur een teken van stabiliteit voor de regio te zijn. Hij verklaart de overtuiging te zijn toegedaan dat de internationale verhoudingen er via dergelijke akkoorden tussen grote, en min of meer gelijkwaardige, entiteiten maar gezonder op kunnen worden. Overigens zou zulks ook voor het nu wat vergeten Afrikaanse continent geen slechte zaak zijn.

II.4 Aandacht voor de mensenrechten

Onder verwijzing naar de door de minister-president verschaft toelichting, luidens dewelke de eerbiediging van de democratische beginselen en van de fundamentele mensenrechten, zoals weergegeven in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, een essentieel deel van de overeenkomst vormen, oppert de heer Hugo Van Rompaey de vraag in hoeverre zulks in de realiteit ook het geval zal zijn. Hij drukt tegelijk zijn vrees uit dat deze bepaling wel eens van een veeleer "cosmetische" aard zou kunnen zijn. In de praktijk van de internationale politieke betrekkingen gooien de mensenrechten immers slechts een veeleer beperkt gewicht in de schaal. Hij verwijst hiervoor naar het blijvende Turkse lidmaatschap (sinds 13 april 1950) van de Raad van Europa²¹, dit ondanks het

onweerlegbare gegeven dat de Turkse staat, en de opeenvolgende Turkse regimes, over de laatste vijftien jaar meer dan 10.000 mensen hebben omgebracht. Als, ondanks mensenrechtenschendingen op grote schaal, Turkije nog steeds met veel bombast mag meepraten in de Raad van Europa, komt het de heer Van Rompaey voor dat het mensenrechten-element niet echt ernstig wordt genomen binnen die verdragen. Hij wenst van de minister-president dan ook te vernemen hoe zwaar dit element weegt in de voorliggende interregionale kaderovereenkomst met de Mercosur. Specifiek voor Zuid-Amerika lijkt hem een reële mensenrechten-conditionaliteit immers geen overbodige luxe.

Ook mevrouw Cecile Verwimp-Sillis drukt enige scepsis uit, daar waar zij in de preambule van het verdrag de overweging vindt luidens dewelke de verdragspartijen "de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgestelde oogmerken en beginnelen, de democratische waarden, de rechtsstaat, en de eerbiediging en bevordering van de mensenrechten ten volle onderschrijven". Zij wijst de commissie erop dat, ondanks de onmiskenbare vooruitgang die er terzake werd geboekt sedert het einde van de militaire dictaturen, de meeste betrokken landen nog steeds in de jaarverslagen van Amnesty International opduiken. Ook zij drukt de vrees uit dat, als puntje bij paaltje komt, de handelsbelangen toch steeds zullen primeren op de mensenrechtenthematiek. Van de minister-president had zij dan ook graag vernomen wat er te gebeuren staat wanneer men, ergens in de loop van de verdragsuitvoering, plotseling zou moeten constateren dat er zich ernstige mensenrechtenschendingen voordoen in de betrokken partnerlanden.

De minister-president antwoordt hierop dat de eerbiediging van de mensenrechten niet enkel in de preambule van het akkoord voorkomt, en dus niet enkel tot de categorie van de "goede bedoelingen" behoort, maar ook zeer expliciet geformuleerd wordt in het eerste artikel van het verdrag, en daar als "essentieel deel" van de overeenkomst wordt aangemerkt. Met betrekking tot de door mevrouw Cecile Verwimp-Sillis aangehaalde hypothese van toekomstige ernstige mensenrechtenschendingen preciseert de minister-president dat zulks een feit van een dusdanige politieke draagwijdte zou betekenen dat de Europese Ministerraad en/of het Europees Parlement wel verplicht zouden zijn op te treden.

In het licht van het antwoord van de minister-president, en rekening houdende met de hoger reeds geciteerde onvermijdelijke en ook wenselijke

²¹ Artikel 3 van het Statuut van de Raad van Europa (Statute of the Council of Europe, UNTS, Vol. 87 (1949) 103-129) beperkt het lidmaatschap van deze internationale organisatie nochtans tot die landen die de principes van de rechtsstaat, en van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden eerbiedigen.

dominantie van het economisch gebeuren, meent de heer Stefaan Platteau dat de in het verdrag vervatte mensenrechtenclausule de meest adequaat mogelijke is.

II.5 De problematiek van de inheemse volkeren

De heer Karim Van Overmeire wenst de commissieleden in herinnering te brengen dat zij tijdens de ochtendvergadering van de commissie een voorstel van resolutie "betreffende de erkenning van de rechten van de inheemse volkeren"²² ten gronde hebben besproken en goedgekeurd. Hij drukt er dan ook zijn verbazing over uit dat, in het licht van de mensenrechtenbepaaldheid die net werd geuit, niemand het blijkbaar nuttig acht om de terugkoppeling te maken naar de problematiek van de inheemse volkeren. Als er immers één continent geassocieerd wordt met die problematiek van de inheemse volkeren, dan is het toch wel Zuid-Amerika. De huidige aandacht voor de problematiek van de inheemse volkeren is immers in niet geringe mate te danken aan de belangstelling die de indianen van Latijns-Amerika als eersten in het Westen wisten op te wekken voor de problemen waarmee zij geconfronteerd werden en worden.

In de genoemde, en in commissie intens bediscussieerde, resolutie vraagt het Vlaams Parlement aan de Vlaamse regering toch een aantal vrij specifieke dingen, en met name wordt de Vlaamse regering verzocht om "in het kader van haar buitenlands en ontwikkelingsbeleid systematisch oog te hebben voor de problematiek van de inheemse volkeren" (eerste punt van het dispositief van de resolutie), "specifieke aandacht te schenken aan de problematiek van de inheemse volkeren wanneer duidelijk wordt dat de naleving van hun rechten in bepaalde situaties wordt bedreigd" (tweede punt van het dispositief), en "relaties te ontwikkelen met regeringen en autonome besturen van inheemse volkeren die daarvoor interesse betonen" (derde punt van het dispositief).

Het komt de heer Van Overmeire dan ook maar logisch voor dat de commissie ook in het raam van deze interregionale kaderovereenkomst aandacht zou vragen voor de problematiek van de inheemse volkeren. De internationale handel(-sliberalisering), die toch het determinerende element is van

de overeenkomst, heeft immers - en dit bijna per definitie - vrijwel altijd een impact op de inheemse volkeren. De fysieke omgeving, de leefomstandigheden evenals de economische positie van een aantal groepen binnen een bepaald gebied kunnen immers grondig gewijzigd worden van zodra ze worden ingeschakeld in, of geconfronteerd met, een ruimer economisch omgevingskader.

Ook mevrouw Cecile Verwimp-Sillis drukt hierop de bekommernis uit dat men bij het afsluiten van dergelijke omvattende samenwerkingsovereenkomsten, die sterk economisch gedetermineerd zijn, eveneens oog zou hebben voor de rechten van de inheemse volkeren.

De minister-president herinnert de commissieleden ten algemenen titel aan zijn reeds frequent geuite standpunt dat de door het Vlaams Parlement aangenomen resoluties belangrijke richtsnoeren vormen voor de oriëntatie van het beleid van de Vlaamse regering. Zulks geldt onverkort voor de aangehaalde resolutie betreffende de rechten van de inheemse volkeren. Resolutie waaromtrent de minister-president nadrukkelijk verklaart zich ten volle terug te kunnen vinden in de bepalingen en de termen ervan.

II.6 Versterking van het democratisch feit in Zuid-Amerika vanuit de culturele verbondenheid met Europa

De heer Paul Van Grembergen brengt ten algemenen titel in het midden dat hij de mening is toegedaan dat de Europese Gemeenschap zich niet alleen mag richten op contacten met de Angelsaksische wereld, maar ook en vooral op alle mogelijke domeinen de contacten moet onderhouden met het Afrikaanse continent en met Zuid-Amerika. In de beide genoemde werelddelen kan Europa via allerhande factoren en actoren de nog prille democratieën mee gestalte en sociale invulling helpen geven. Dit impliceert meteen ook de verplichting om bijna op dagdagelijkse basis allerhande afwegingen te maken, en de zaak regelmatig te bediscussieren in het parlement. Elk parlamentslid heeft in deze derhalve de plicht tot waakzaamheid. Zonodig moeten de inzichten die in dit eigenste Vlaams Parlement via reflectie en discussie tot stand komen, ook worden doorgespeeld naar het Europese parlementaire gegeven, en naar de Europese Commissie, dan wel de Europese Raad van Ministers.

Zich aansluitend bij de stelling van de heer Van Grembergen laat de minister-president opmerken dat Zuid-Amerika en Europa een gemeenschappe-

²² Voorstel van resolutie van de heren Kris Van Dijk, Jean-Marie Bogaert, Hugo Marsoul, mevrouw Cecile Verwimp-Sillis en de heren Stefaan Platteau en Jef Sleetx betreffende de erkenning van de rechten van inheemse volkeren (Stuk 563 (1996-1997) - Nrs. 1 tot 3).

lijke cultuurhistorische voedingsbodem van dusdanige omvang hebben, dat empathie tussen de beide werelddelen er veel gemakkelijker op wordt.

In het licht van de, hierboven reeds aangehaalde, discussie over de mensenrechten wijst hij er ook nog op dat de bepalingen terzake in de kaderovereenkomst met Chili veel sterker en explicieter zijn dan die in de Mercosur-overeenkomst. En wel omdat het uitgangspunt van de besprekingen precies was gelegen in het consolideren van de democratie in Chili. Er was hier m.a.w. duidelijk een wederzijds verlangen om de lat al een heel stuk hoger te leggen, dan met de Mercosur mogelijk was. Hetgeen meteen ook impliciet bewijst dat de Mercosur zich intern nog helemaal niet in een dergelijk vergevorderd stadium bevindt.

II.7 Gezamenlijke strijd tegen de drugs

Afrondend wenst de heer Stefaan Platteau ook nog zijn tevredenheid uit te drukken over het feit dat ook weer in dit akkoord afspraken werden opgenomen inzake samenwerking in de strijd tegen de handel in verdovende middelen.

III. STEMMINGEN

III.1 Stemming over de artikelen

Artikel 1

Ter stemming gelegd word het eerste artikel van het ontwerp van decreet unaniem goedgekeurd met 10 stemmen.

Artikel 2

Ter stemming gelegd wordt het tweede artikel van het ontwerp van decreet goedgekeurd met 9 stemmen, bij 1 onthouding.

III.2 Eindstemming

Het geheel van het ontwerp van decreet houdende goedkeuring van de interregionale kaderovereenkomst voor samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en haar lidstaten enerzijds, en de Mercado Común del Sur (MERCOSUR) en zijn deelnemende staten, anderzijds, ondertekend in Madrid op 15 december 1995, wordt eveneens aangenomen met 9 stemmen, bij 1 onthouding.

De verslaggever,

Jacques LAVERGE

De voorzitter,

Jef SLEECKX